

Mig og min læge

Almen Praksis med patientens øjne

Jønsson, Alexandra Brandt Ryborg

Published in:
Practicus

Publication date:
2020

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jønsson, A. B. R. (2020). Mig og min læge: Almen Praksis med patientens øjne. *Practicus*, 253, 9-11.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Mig og min læge:

almen praksis med patientens øjne

Som udgangspunkt har alle i Danmark en læge. Ikke bare en tilfældig læge, men en egen læge, eller "min læge", som vi siger. Der er ingen tvivl i danskerens hoved, heller ikke selvom man hører til et lægehus og ikke helt ved, hvem af lægerne man egentlig 'har': Min læge er den alment praktiserende læge. Mange af de multisyge patienter, jeg har fulgt i min forskning, har adskillige andre speciallæger tilknyttet deres behandling, men min læge, den praktiserende, er den, som kender mig, siger de patienter, der har multisygdom.

Jeg er almenmedicinsk forsker med en baggrund som antropolog og forsker i patientperspektiver på livet med sygdom, relationen til sundhedsvæ-

senet og oplevelsen af ulighed. De patienter, som beskrives her (med opdigtede navne), er mennesker, jeg har fulgt og talt med i forbindelse med min forskning. For dem er etikken først og fremmest i relationen mellem to mennesker – lægen og patienten.

Hvad er en god læge?

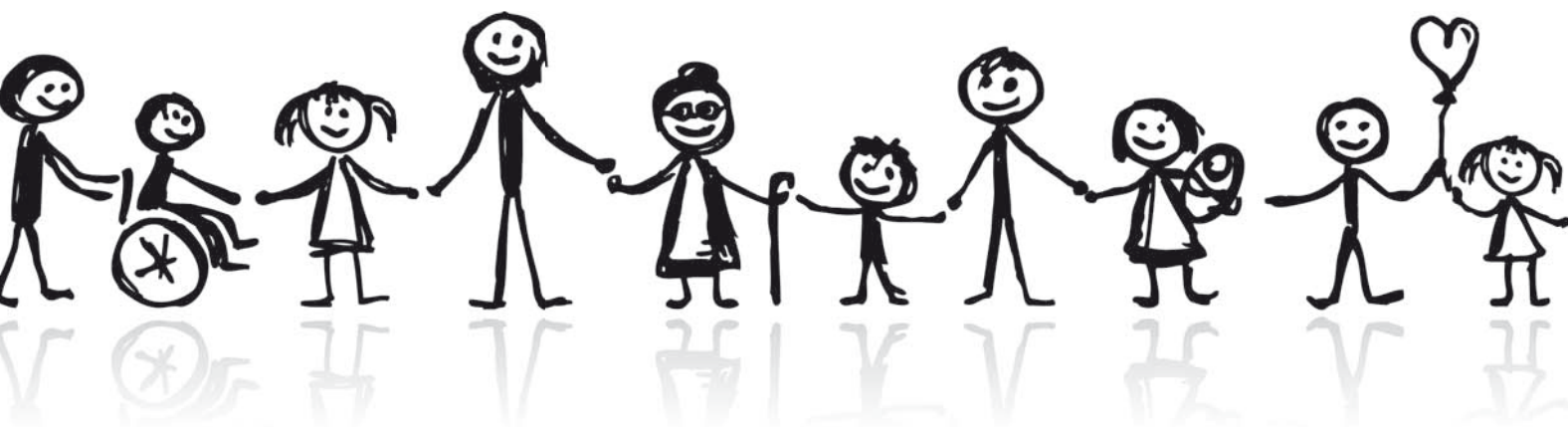
"En god læge er én, der virkelig lytter, tager sig tid til dig og ser dig i øjnene" (Hanne, 68, multisyg)

Langt de fleste af de patienter, jeg har talt med, har et godt forhold til deres praktiserende læge. Når jeg har spurgt patienterne, hvad en god læge er, så handler det om relationen og om, at du ikke blot er et nummer i rækken. "Øjenkontakt og tillid", forklarer Maj-Britt, 69, der ofte er med sin mand

til læge. "Når lægen taler med én, så man forstår det, tør man godt stille alle de dumme spørgsmål".

Tilgang til tid betyder meget

Og så er der det med tiden – ikke at føle, at lægen faktisk har for travlt til én. Nogle gange handler det i virkeligheden ikke om tid som sådan, for jeg har set masser af korte konsultationer, hvor patienterne følte sig både set og hørt, men om tilgangen; om ikke at lade sig mærke med tidspresset. Andre gange er den ekstra tid afgørende: "Da jeg blev sygemeldt med belastningsreaktion og stress, satte min egen læge en time af til at tale med mig om, hvad jeg havde brug for, og sidst i samtalen sagde hun, at jeg bare skulle ringe eller komme for-

bi, hvis der var mere, jeg ville tale om. Jeg brugte aldrig den mulighed, men det betød, at jeg vidste, jeg kunne, og det var det vigtigste for mig. At lægen gerne vil hjælpe, og at jeg ikke er 'i vejen' eller er endnu en patient, som bare skal overstås", fortæller Lisbeth, 38.

Flere patienter fremhæver også det vigtige ved, at den praktiserende læge kan berolige, undersøge det, som skal undersøges, men uden at skabe unødigt bekymring. Det vidner ifølge patienterne om stor faglighed og giver tillid til lægen.

Når min læge gør en forskel

Patienterne fortæller, at lægen ved at kommunikere tydeligt, respektfuldt og omsorgsfuldt kan gøre en kæmpe forskel i arbejdet med sårbare patienter, eksempelvis mennesker med svær psykisk sygdom eller med komplekse sociale problemstillinger. Sårbare patienter med komplekse problemstillinger skammer sig ofte, føler sig nedværdiget og har brug for, at lægen viser forståelse og respekt for den enkeltes situation. Det gør en forskel, når lægen

sårbare forældre om den underretning, de skal skrive til kommunen, og kan formulere underretningen, så det fremgår, at forældrene har forstået, hvad underretningen skal hjælpe dem med i forhold til samarbejdet med kommunen.

Enkelte har konkrete hændelser, som er blevet afgørende. Som Else på 83, der fortæller: "Jeg tog hjem fra sygehuset, de sagde, det ikke var noget. To døgn vandrede jeg rundt inde i stuen, jeg havde så ondt i mine hænder. Til sidst kørte jeg til min egen læge og var ligeglad, hvis han ville kalde mig en kylling, men næsten inden jeg var kommet ind ad døren, sagde han: 'Else, du har blodpropper i din arm, jeg ringer efter ambulancen med det samme'. Jeg var død, hvis ikke det var for ham".

Hvis etikken mangler, går det ud over relationen

"Han sagde bare, at det med skytsenglene var noget pjat, han ville ikke høre på mig. Så har jeg faktisk ikke været deroppe siden, og det er fem år siden" (Birthe, 72, dårligt hjerte)

di lægen skulle være enig, forklarede hun mig, men det med, at hun havde følt sig til grin og ydmyget, havde ødelagt hendes tiltro til ham.

Jeg har observeret konsultationer, hvor den praktiserende læge havde travlt med at fremme sin egen dagsorden, og det oplevede patienterne som moraliserende. En patient havde stolt ændret sit cola-indtag til en sukkerfri variant, men dette blev negligeret af lægen, der i stedet ville tale om større ændringer for at opnå vægttab. Patienten sagde efterfølgende, at han ikke ville gøre noget, af det lægen havde foreslået, for "det kan jeg ikke bruge til en skid", skuffet over at hans, i egne øjne, gode initiativ ikke blev mere positivt modtaget.

Etikken for patienterne går som sagt på relationen. Hvis man ikke har talt om beslutningerne og ikke føler sig tryk ved lægen, fortæller mange, at de simpelthen ikke gør, "som lægen siger". Omvendt føler enkelte sig også snydt af lægen, fordi denne ikke fik tilstrækkeligt forklaret patienten, hvad hensigten med undersøgelserne var: "Jeg vidste, hvad der var galt, jeg havde feber og var syg, og alligevel skulle de både have det der infektiønstal og tjekke for halsbetændelse, selvom jeg fortalte, at jeg ret sikkert var smittet med herpes", fortæller Mikael, 29, som efterfølgende følte, at lægen bare ville tjene en masse penge på ham.

Det kan også være problematisk, når især ældre patienter er bange for at tage for meget af lægens tid. De ældre mennesker, jeg har fulgt, har enorm respekt for lægen og gør meget ud af at fortælle mig, at de ikke tager til lægen med "småting". De er bange for at fremstå dumme og fortæller kun om tvivl og overvejelser, hvis de har tillid til lægen. Hvis etikken mangler i relationen, mangler tilliden, og det går i sidste ende ud over patienterne, som derved ikke får den optimale behandling.

tager patienten alvorligt, fortæller Sara. "Niels, min læge, han kan bare det der, han tror på, hvad jeg siger, jeg føler i min krop, og han undersøger det også. Han siger ikke bare, at det er min psykiske sygdom eller bivirkninger" (Sara 27, lider af skizofreni, angst og selvskadende adfærd). Nogle sårbare patienter er bange for autoriteter som læger, føler sig misforstået og har af den grund mange lægeskift. De gode læger er eksempelvis i stand til at tale med

Etik mellem mennesker handler grundlæggende om, hvordan man behandler andre og at acceptere, at forestillinger om, hvad der er et godt liv, kan være forskellig fra ens egen. Enkelte patienter som Birthe har oplevet, at deres valg og livsverden ikke blev respekteret af deres egen læge. Det kan godt være, at Birthes skytsengle ikke er noget værd fra et biomedicinsk synspunkt, men Birthe fandt ro og trøst i dem. Og det var ikke, for

Når jeg har spurgt patienterne, hvad en god læge er, så handler det om relationen og om, at du ikke blot er et nummer i rækken.

Hvis etikken mangler i relationen, mangler tilliden, og det går i sidste ende ud over patienterne, som derved ikke opnår den optimale behandling.

Tid, hjemmebesøg og samme læge

Tid er et gennemgående tema, når patienter taler om, hvilke ønsker de kunne have til fremtidens læge. At have mere tid inde hos lægen. Ikke til de små ting, fodvorter, vaccine, et hurtigt tjek, men at der kunne blive afsat længere tid til de svære og komplekse problemer. For det kræver tid at komme bagom til de virkelige problemer, fortæller Helle, 55, der selv siger, at hun var meget nervøs og usikker gennem sit langvarige sygdomsforløb for fem år siden.

Patienterne har også ønske om hjemmebesøg, især til de ældre. Julianes far på 85 har lidt af en depression, siden Julianes mor gik bort for ti år si-

den, og han har svært ved at række ud og bede om hjælp, ligesom Julianes synes, det er svært at give udtryk for, hvor dårligt faderen klarer sig, når han er til stede. Et hjemmebesøg, siger hun, ville gøre både hende og faderen trygge – og spare hendes læge for mange bekymrede opkald fra hende selv, tilføjer hun med et smil.

Endeligt er der et gennemgående ønske om at se den samme læge hver gang. De fleste patienter har forståelse for, at lægemangel og organisatoriske udfordringer kan gøre dette umuligt, men hvis de kunne ønske frit, ville en egen fast læge skabe den absolut bedste relation. "Det handler om, at min læge kender mig, kender

min historie, ved, hvad for et menneske jeg er".

Et rum, hvor patienten bliver set

Det må altså være den vigtigste etiske opgave for almen praksis – uanset om det er fast læge eller vikar – at skabe det rum, hvor patienten føler sig mødt, set og anerkendt som et individuelt og værdifuldt menneske. Det vil være det bedst mulige afsæt for beslutninger om undersøgelser, behandlinger og forebyggelse ifølge patienterne, og for dem med mange komplekse problemstillinger vil det kunne underbygge det langsigtede behandlings- og sundhedsarbejde, fordi patienten så vil stole på 'sin egen læge'. //